

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА II КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет *български език и литература* в началния етап на основната образователна степен има комплексен характер, който се изразява в единство на езикови, литературни, комуникативноречевни и социокултурни компетентности. Езиковото и литературното обучение във втори клас допринасят за постигане на съвременните ключови компетентности в съответствие с възрастовите психофизиологически особености на учениците.

Чрез учебната програма за втори клас се реализират целите на обучението по *български език и литература*, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- овладяване на знания за езиковите и речевите единици, за промените на звуковете в различни фонетични позиции, за частите на речта (съществително име, прилагателно име, глагол), за видовете изречения по цел на изказване;
- формиране на първоначална представа за някои пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване на уменията за възприемане, осмисляне и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската, световната класика и съвременната литературата за деца и образци на фолклора;
- обогатяване на начални знания, умения и отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и мултикултурна компетентност;
- усъвършенстване на уменията за ориентация в комуникативната ситуация и за конструиране на текст с помощта на учителя; - развитие на познавателните интереси и творческите способности на второкласниците.

Във втори клас учебната програма включва учебно съдържание от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като се поставя акцент върху: звуковете (гласни – съгласни и фонетичните им промени в потока на речта, корелацията на съгласните звукове по признака звучност-беззвучност, корелацията на гласните звукове по признака тесни-широки), частите на

речта (съществително, прилагателно име, глагол и техните граматически категории), видовете изречения по цел на изказване (съобщително и въпросително), словосъчетанието, лексикалното значение на думата, видовете учебни речници – правописен, енциклопедичен и пр. В учебното съдържание по *литература* се акцентира върху определени жанрове на литературата и фолклора за деца (басня, народна песен), фигури на речта (повторение и изброяване), компоненти на литературното произведение (епизод, литературен герой); върху формирането на читателска и езикова култура.

Формирането на знания, умения и отношения и въвеждането на нови понятия във втори клас се осъществяват на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание.

Учебното съдържание по *български език и литература* е представено тематично. Към всяка тема са посочени очаквани резултати от обучението и свързаните с тях основни понятия. Формулировките на темите са по-обобщени и предоставят различни възможности за декомпозиране на учебното съдържание. Очакваните резултати, свързани с комуникативноречевата компетентност, се интегрират в останалите глобални теми.

Учебната програмата е структурирана в таблици, които улесняват подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Изборът на литературни и нелитературни текстове е подпомогнат чрез предложените тематични кръгове, свързани с България, приятелството, знанието, празниците.

Реализацията на учебната програма по *български език и литература* за втори клас се постига чрез следното седмично разпределение:

- за езиково обучение – 3,5 часа седмично, от тях 1,5 часа за създаване на текстове;
- за литературно обучение – 3,5 часа седмично, от тях 0,5 за извънкласно четене.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
<i>Езикови компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава гласни и съгласни звукове и техни признаци. • Прави проверка за правописа на гласни в неударена сричка, на звучни съгласни пред беззвучни и в края на думата. • Разграничава думите с ударение от думите без ударение и ги изписва правилно. • Разпознава глагола, съществителното име и прилагателното име като части на речта. • Определя вида, рода и числото на съществителното име. • Съгласува прилагателното и съществителното име по род и число. • Знае за речниковото значение на думата. • Използва азбучен ред за търсене на дума в речник. • Разграничава словосъчетание от изречение. • Разпознава различни по цел на изказване изречения (съобщителни и въпросителни). • Оформя пунктуационно правилно съобщително и въпросително изречение.
<i>Комуникативноречевы компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ориентира се в комуникативноречевата ситуация (Кой говори? На кого? За какво? Защо? Кога? Как? Къде?). • Прилага правилата за речева учтивост (съгласие, несъгласие). • Уместно употребява изучаваните езикови средства според комуникативната ситуация. • Създава текст на поздравителна картичка. • Прави кратко писмено описание на предмет. • Преразказва съдържанието на кратък художествен повествователен текст. • Дава примери за речева учтивост при общуване.

<p><i>Литературни компетентности</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава <i>басня и народна песен</i> от други литературни и фолклорни произведения. • Ориентира се в последователността на епизодите при развитието на действието в изучавано произведение. • Отговаря на въпроси, свързани със съдържанието на изучавано произведение. • Открива образите на героите в изучавано произведение. • Изразява емоционално-оценъчно отношение към герои и епизоди в изучавано произведение. • Открива <i>повторение, изброяване</i> в изучавани произведения. • Установява сходство и различия между две литературни и/или фолклорни произведения.
<p><i>Социокултурни компетентности</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Чете правилно и с подходяща интонация произведения (басня, народна песен) на различни култури. • Чете с разбиране текст от хартиена страница и дисплей.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Езиково обучение		
<i>Гласните и съгласните звукове в българския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ориентира се за системните отношения в езика: звук-дума-изречение-текст. • Разграничава думите с ударение от думите без ударение. • Разграничава ударена от неударена сричка и знака за ударение. • Открива в корелативни двойки тесните и широките гласни звукове (а-ъ; е-и, о-у). • Познава начини за правописна проверка на гласни в неударени срички. • Изписва отделно предлози, съюзи, кратки форми на местоименията, отрицателна частица, възвратната частица <i>се</i>. • Пренася правилно многосрични думи. • Открива правописни особености на думи с: щ, ю, я, йо, ъо, дз, дж. • Сравнява основните корелативни двойки съгласни звукове по признака звучност-беззвучност (б-п; в-ф; г-к; д-т; з-с; ж-ш, дж-ч; дз-ц). • Открива звуковата промяна на звучни съгласни пред беззвучните. • Познава начини за правописна проверка на звучни съгласни в края на думата и пред беззвучни. 	<ul style="list-style-type: none"> • ударена и неударена сричка • тесни и широки гласни • звучни и беззвучни съгласни

<p><i>Думата като част на речта</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава глагола като част на речта. • Разпознава числото на глагола. • Изговаря и пише правилно глаголи в първо лице, единствено и множествено число и в трето лице в множествено число в сегашно време. • Познава съществителното име като част на речта. • Разграничава съществителни собствени и съществителни нарицателни имена. • Определя вида, рода и числото на съществителното име. • Изговаря правилно съществителни имена в единствено число, при които в множествено число изпада гласен -ъ, - а. • Разпознава умалителни съществителни имена. • Разпознава прилагателното име като част на речта. • Разпознава рода и числото на прилагателното име. • Съгласува прилагателното и съществителното име по род и число. • Изговаря правилно прилагателни имена в мъжки род, при които в женски и среден род и в множествено число изпада гласен звук -ъ. • Пише правилно формите на прилагателните имена за мъжки, женски и среден род; за единствено и множествено число. • Употребява уместно глаголи, прилагателни и съществителни имена. 	<ul style="list-style-type: none"> • част на речта • глагол • съществително име • съществително собствено име • съществително нарицателно име • умалително съществително име • прилагателно име
<p><i>Думата като речникова единица</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Използва азбучен ред при работа с речник. • Обяснява лексикалното значение на думи от активния речник. • Търси думи с правописни особености в правописен речник. • Открива в речник думи с несъответствие между изговор и правопис. • Познава учебни речници. 	<ul style="list-style-type: none"> • азбучен ред • правописен речник

<p><i>Изречението като езикова единица</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава изречение от словосъчетание. • Отделя изреченията в текста, като означава началото и края им. • Разпознава съобщително и въпросително изречение. • Знае различни начини за образуване на въпросително изречение (с възходяща интонация, с въпросителна частица ли, с нали). • Преобразува съобщително във въпросително изречение и обратно. • Употребява уместно съобщителни и въпросителни изречения. • Употребява различни словоредни варианти на изречението. 	<ul style="list-style-type: none"> • словосъчетание • съобщително изречение • въпросително изречение
<p><i>Текст и общуване</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Осмисля ролите при общуващите - говорител и слушател; пишещ и четящ. • Разграничава пряко от непряко общуване. • Уместно употребява езикови средства според комуникативната ситуация. • Създава текстове на поздравителна картичка. • Прилага правила за речева учтивост при изразяване на съгласие или несъгласие. • Озаглавява собствен и чужд текст. • Прави кратко писмено описание на наблюдаван предмет, животно, растение. • Съчинява устно приказка по предложена словесна опора: начало, аналогия, герой. • Съставя кратки писмени съобщения. • Дава примери за общуване чрез различни средства, включително електронни. 	<ul style="list-style-type: none"> • описание

Литературно обучение		
<p><i>Литературни и фолклорни текстове</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава изучавани или самостоятелно прочетени текстове като литературни или фолклорни произведения. • Открива значението на непознати думи в контекста на изучаваното произведение. • Разпознава баснята по осмиваните човешки недостатъци и поуката, свързана с тях. • Осмисля текста на народната песен като фолклорно произведение. • Ориентира се в последователността на епизодите в изучавано литературно и 	<ul style="list-style-type: none"> • басня • народна песен • епизод • повторение • изброяване • литературен герой
	<p>фолклорно произведение.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Открива повторението и изброяването като изразни средства в конкретно литературно и фолклорно произведение. • Коментира постъпките на героите от изучавано произведение. • Аргументира предпочитания към герои и епизоди. • Познава литературни и фолклорни произведения, посветени на България, приятелството, знанието, празниците. • Рецитира детски стихотворения от български автори (например, „Де е България“ от Ив. Вазов). 	

<p>Читателски опит</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Отразва впечатленията си от самостоятелно прочетено произведение. • Доказва разбиране на въпроси по съдържанието на изучаваното литературно и фолклорно произведение. • Свързва тематиката на изучавани произведения с различни култури, бит, обичаи и традиции. • Дава идеи за разпределяне на ролите и за поведението на героите при сценичното представяне на изучавано произведение. • Прави разлики при четене на текст от хартиена страница и дисплей. 	<ul style="list-style-type: none"> • заглавие на книга
-------------------------------	--	---

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет във II клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план.

За нови знания	46%
За затвърдяване на новите знания и за обобщение	45%
Извънкласно четене	7%
За диагностика на входното и на изходното ниво	2%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Във втори клас се извършва системно текущо оценяване на знанията и уменията на учениците. В началото на учебната година се организира тестово изпитване за установяване на входното ниво на езиковите и на литературните компетентности, а в края на учебната година – на изходното ниво. Проследяването на напредъка на всеки ученик се основава на писмени и устни форми на проверка, които се прилагат в съответствие с концепцията за формиращото оценяване.

Всяка задача, изпълнена самостоятелно от ученика, се коментира от учителя и се оценява с кратка рецензия. Самостоятелни писмени работи, които са изпълнени в рамките на един учебен час, се оценяват след коментар на типичните за класа грешки. Оценяването се извършва по предварително установени и обсъдени с учениците критерии за оценка. Оценката е с качествен показател.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Учебното съдържание по български език и литература във втори клас допринася за постигане на следните ключови компетентности:

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ преписване на изречения, текст; писане под диктовка на изречения, текст; ✓ трансформиране на изречения; ✓ звуков анализ на думата; ✓ писане на гласните звукове в неударена сричка; ✓ проверка на правописа на гласни звукове в различна фонетична позиция (неударена гласна и в краесловие); ✓ изписване на думи, при които има несъответствие между броя на буквите и звуковете;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ образуване на умалителни съществителни; ✓ преобразуване на съобщително изречение във въпросително изречение и обратно; ✓ разграничаване на езиковите знакове (дума, изречение) от неезиковите знакове (знаците за паркиране, за пресичане на пешеходна пътека, за светофар); ✓ оформяне на поздравителна картичка и кратко писмено съобщение по образец; ✓ изразително четене на художествен текст.
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ сравняване на звукове и букви от различни езици; ✓ изговаряне на скоропоговорки и броилки.
<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ участие в дидактически игри за използване на понятията единствено и множествено число; ✓ четене на текстове от детски енциклопедии и от учебниците по литература и по околна среда.
<i>Дигитална компетентност</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ използване на електронни източници на информация - речници и др.; ✓ създаване на текст за SMS и за поздравителни картички чрез електронни средства за комуникация.
<i>Умения за учене</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ интерпретиране на текст; ✓ търсене на информация от различни източници; ✓ четене на произведения от литературата за деца на различни теми (семейство, училище, игри, приятелство, родина, роден език, природа, празници); ✓ задаване на въпроси по съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение; ✓ преразказване на достъпни за възрастта басни; ✓ откриване на връзката между текста и неговото заглавие;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ извличане на умозаключения, свързани със съдържанието на изучаваните текстове.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ участие в ролеви игри; ✓ използване на различни по цел на изказване изречения за изказване и защитаване на мнение; ✓ използване на речевия етикет при поздравления и обръщения; ✓ четене наум и на глас с ясно произношение и с подходящ темп и естествена интонация; ✓ слушане на артистично изпълнение на художествени произведения.
<i>Инициативност и предприемчивост</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ участие в изработване на проекти; ✓ съставяне на план за представяне на продукт.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ участие в групова и екипна дейност за сценично представяне на литературни и фолклорни произведения на различни култури; ✓ обсъждане на идеи за разпределяне на ролите и за поведението на героите, проекти за афиш, костюми, декори и музикално оформление; ✓ споделяне на впечатления от самостоятелно прочетена книга; ✓ изразително четене на художествен текст; ✓ илюстриране на епизоди от изучавано литературно произведение.
<i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ преразказване на текстове, свързани със здравето и здравословния начин на живот; ✓ създаване на изречения, свързани с правила за здравословния начин на живот.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.